

Datum
2025-01-27

Diarienummer
SAN-00206-2024

Till Socialdepartementet

Yttrande, Remiss av promemorian Aktivitetskrav inom försörjningsstödet - för arbete, egenförsörjning och nationell likformighet (Ds 2024:29)

Remissinstansen diarienummer: S2024/02055

Övergripande kommentarer

Generellt välkomnas förslaget som ett viktigt steg mot att öka egenförsörjning och minska passivitet bland personer som erhåller försörjningsstöd. För att intentionerna ska realiseras är det avgörande att aktiviteter och insatser som ges av kommunen är synkroniserade med de insatser som erbjuds av Arbetsförmedlingen (Af). Detta innefattar bland annat likformighet i kravbild, användning av begrepp som "heltidsbegreppet" samt riktlinjer kring frånvaro och sanktioner. En bristande samordning mellan dessa aktörer riskerar att skapa otydlighet och ineffektivitet, vilket direkt påverkar individen. Huvudförslaget bedöms som det mest gynnsamma för individen då det syftar till en helhetssyn och aktiv insatsfördelning. Dock framstår detta förslag som svårt att genomföra utan betydande resurstillskott till såväl kommunen som Arbetsförmedlingen samt för den sistnämnda direktiv om ändrade arbetssätt. Om huvudförslaget ska bli verklighet måste Arbetsförmedlingen tillföras resurser för att kunna erbjuda aktiva insatser och utveckla verksamheten i linje med kraven. Vidare är det nödvändigt att kommunen erhåller stöd för att hantera de ökade volymerna av insatser och uppföljningar.

Det alternativa förslaget framstår som mer realistiskt att implementera på kort sikt men det förutsätter även det betydande resurstillskott, särskilt till kommunerna, som skulle få en central roll i genomförandet. Dessutom är det avgörande att tydliga ansvarsgränser etableras: Var är individen hemmahörande? Vilka roller och ansvar har kommunen respektive Arbetsförmedlingen? Hur ska uppgifter och planering fördelas? Förslaget kräver ett tydligt och transparent ramverk för kontroll och uppföljning som inte bara säkerställer regelefterlevnad utan också stödjer en kontinuerlig verksamhetsutveckling.

En ytterligare aspekt är tydligheten kring hur eventuella konflikter mellan lagstiftningar ska hanteras. Till exempel behövs klargöranden om hur Barnkonventionens krav kan samexistera med aktivitetskraven, särskilt i situationer där en förälder inte uppfyller kraven men har hemmaboende barn. Handboken för ekonomiskt bistånd bör revideras för att anpassas till de nya förutsättningarna och tillhandahålla konkreta vägledningar för handläggare i dessa situationer.

Förslaget med ett aktivitetskrav är ett viktigt steg framåt, men det förutsätter en noggrann och realistisk implementering där samtliga aktörer tillförs nödvändiga resurser och får tillgång till metodstöd för att lyckas. Tydlighet, samordning och stöd är grundläggande för att förslagen ska kunna realiseras på ett effektivt sätt.

Kommentarer till specifika delar av remissen

Avsnitt 6.2.5 Arbetsnära insatser generellt effektiva för personer som står långt från arbetsmarknaden

Utmaningar identifieras i hur förslaget ska genomföras trots vad forskningen visar. För att hantera den kvantitet av insatser som krävs behöver civilsamhället och den privata sektorn inkluderas. Detta är en samhällsutmaning där alla aktörer måste samverka. Den nya socialtjänstlagen (SoL) lyfter vikten av civilsamhällets roll och detta är lika viktigt för aktivitetskravsreformen.

Avsnitt 7.1.2 Aktivitetskrav enligt uppdraget relativt andra möjliga politiska vägval

Diskussionen om ansvarsfördelningen mellan stat och kommun är väsentlig. Ett tydligt politiskt ställningstagande skulle underlätta framåt: Antingen överläts ansvaret för arbetsmarknadspolitiken till kommunerna eller så måste staten och Arbetsförmedlingen tillföras resurser och metoder för att kunna fullgöra sitt ansvar.

Avsnitt 7.3 Socialnämndens ansvar för att det finns tillgång till insatser för vuxna med försörjningsstöd

Det faktum att insatser endast kan erbjudas inom den kommunala förvaltningen är problematiskt. Det är avgörande att kunna samarbeta med upphandlade aktörer inom den sociala och ideella sektorn. Den kommunala förvaltningen ensam kan inte hantera de volymer som krävs. Samarbeten med exempelvis Fontänhus och andra aktörer är nödvändiga. I en stor geografisk kommun som Östersund är det viktigt att väga in faktorer som barnomsorg och tillgång till kollektivtrafik.

Ett önskemål är också att kunna samverka med det privata näringslivet i högre utsträckning än vad som är möjligt idag.

Avsnitt 7.4 Målgrupp och när kravet ska inträda

Tvåmånadersgränsen bedöms som positiv och balanserad. Längre väntetid anses inte vara motiverad.

Avsnitt 7.5 Vissa arbetsmarknadspolitiska insatser bör betraktas som heltidssysselsättning vid tillämpningen av aktivitetskravet

Om aktiviteter ska erbjudas till personer inskrivna i Arbetsförmedlingens program, som huvudförslaget anser, krävs ett nytt regelverk. Kommunen kan idag inte erbjuda insatser utan att individen avregistreras från Arbetsförmedlingen, vilket skapar stora problem för individens ersättning. Detta måste åtgärdas för att skapa nya förutsättningar.

Avsnitt 7.8 Uppehåll i aktiviteterna

Fyra veckors uppehåll i aktiviteter utgör en utmaning. Det är oklart hur verksamheterna ska kunna leverera insatser, uppföljning och planering under årets övriga veckor särskilt under kritiska perioder som normalt sett är semesterperioder.

Avsnitt 7.10 Konsekvenser av att inte delta i aktiviteter enligt kravet

Barnkonventionens ställning i relation till Aktivitetskravsreformen måste tydliggöras. Om en förälder med små barn inte uppfyller aktivitetskraven, hur ska kommunen agera? Handboken för ekonomiskt bistånd bör ses över för att förtydliga vilka lagstiftningar som är överordnade.

Avsnitt 7.17 Behov av kunskapsstöd till kommunerna

Inrättandet av kunskaps- och metodstöd till kommunerna ses som en välkommen och betydelsefull del av förslagens genomförande.

Ställningstagande

Östersunds kommun välkomnar ett aktivitetskrav som ett steg mot att förkorta perioder av passivitet och underlätta vägen till egenförsörjning. Samtidigt identifieras omfattande behov av resurstillskott och tydligare regelverk. Både huvudförslaget och alternativförslaget har potential, men det är avgörande att nödvändiga förutsättningar skapas för att realisera intentionerna i promemorian.

Social- och arbetsmarknadsnämnden tillstyrker yttrandet.

Björn Sandal Ordförande social- och arbetsmarknadsnämnden

ÖSTERSUNDS KOMMUN

Social- och arbetsmarknadsförvaltningen

Yttrandet skickas till Socialdepartementet per e-post till s.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till s.sof@regeringskansliet.se.
till.